

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Retrat de Josep Benet, un heroi amb febleses

PERFIL

FILÒLEG I CRÍTIC LITERARI, JORDI AMAT (BARCELONA, 1978) HA PUBLICAT 'EL LLARG PROCÉS' (2015), 'UN PAÍS A L'OMBRA' (2015) I 'LA PRIMAVERA DE MÚNICH' (2016). ARA OFEREIX UN RETRAT COMPLET DEL POLÍTIC I HISTORIADOR JOSEP BENET

PATRÍCIA GABANCHO

Una escena en el llibre: un petit grup de resistents catalanistes, cap als anys 60, juguen a votar qui creuen que serà president en el futur, quan es giri la truita. Tots els presents voten que ho serà Josep Benet. Ell també, ni tan sols ha cregut elegant dissimular-ho. Està convençut de ser l'home destinat a regir el destí de la nació. Jordi Amat, en aquesta portentosa biografia, en fa un dels eixos principals de la construcció de Benet com a personatge. I a través d'aquesta ambició, revestida d'ideal nacional, explica moltes coses.

Amat és un investigador minuciós i pacient, que estima la biografia com a gènere que reuneix el perfil psicològic, l'acció i l'època. Ha treballat molt la postguerra franquista i té molta traça per evidenciar jocs de poder i estratègies ocultes entre la in-

formació que li ofereixen documents, cartes i entrevistes. És un biògraf lúcid i implacable. Amat estima el personatge de Benet, li confereix una èpica i el situa dins d'un entramat d'accions i reaccions on queda clar que hi juga l'egocentrisme però també l'ideal. El llibre té el mèrit de sistematitzar els fets –tan minsos– de la resistència catalanista, un segment de la lluita antifranquista que ha estat estudiat de forma dispersa o parcial i al qual se li ha negat tota possible mitificació (una mancança inexplicable en la construcció de l'imaginari català). Amat tracta aquest món minúscul i tanmateix valent amb respecte, i hi posa ordre.

Resistir era sobreviure

El personatge central de la narrativa és Josep Benet. Un home complex, segons com torturat psicològicament, compromès i imbuït d'una missió. El catalanisme de la primera volada només volia establir unes bases de reconstrucció nacional, convençuts que Catalunya com a entitat nacional havia perdut la guerra i patia un procés d'anorreament. Resistir era sobreviure. A partir d'un cert moment ja es tracta de redreçar la consciència històrica i cultural del país, a través d'iniciatives –conferències, editorials o estudis– de poc abast. Tot finançat per un trio successiu de mecenes: Millet, Jordi Pujol, Vilaseca. D'ells Benet vol protecció i feina, convençut que, si les coses no les fa ell personalment seguint les seves planificacions (sovint ditiràmiques i sobretot caríssimes) s'està traïnt el país. Aquesta necessitat de ser el líder de la reconstrucció nacional ens dona claus per entendre la mala relació amb altres figures, inclòs Pujol. Però alhora

COM UNA PÀTRIA. VIDA DE JOSEP BENET
JORDI AMAT
EDICIONS 62
480 PÀG. / 21 €

transmet la necessitat de dedicar-hi la vida, costés el que costés.

Com a teló de fons apareix la història des de la reconstrucció primerenca fins a la política unitària –sota hegemonia del PSUC–, que marca l'última etapa del franquisme. La dissecció de la brega pel poder és interessantíssima, amb un fràgil equilibri entre Benet, Tarradellas i Pujol, i amb l'ombra creixent dels comunistes, que durant anys oposen la lluita social a la lluita nacional. Impagable el relat de la Transició, que culmina els pactes –distrets– amb les forces intel·lectuals i polítiques espanyoles. Està en disputa la direcció política del catalanisme. És, doncs, un univers conegut però ara explicitat amb claus diferents. I Benet sempre al mig, combatent defectes que només veia ell, apassionat, derrotat per les seves pròpies exigències. Poques vegades el retrat d'un personatge indispensable és tan cruel i tan respectuós: Amat salva Benet pel seu ideal i l'enfonsa a partir de les febleses.

Finalment, Benet es refugia en el PSUC, perquè no té res més, i acaba presentant una inoportuna moció de censura contra el president Pujol. I serà Pujol qui, condescendent, el rescabalarà i li donarà una cadira amb sou i relatiu poder. El llibre de Jordi Amat és un retrat del país, entre heroic i mesquí; és un retrat de la difícil supervivència; de la lluita tramposa per l'hegemonia; de la dificultat d'entendre's amb una Espanya indiferent. I sobretot és el retrat d'una figura clau de tot plegat. Potser excessiu per al lector corrent, té el mèrit d'estar extraordinàriament informat i molt ben escrit. Per cert, no hi trobem cap dona en primera fila. ♦♦

EL LLIBRE TÉ EL MÈRIT DE SISTEMATITZAR ELS FETS DE LA RESISTÈNCIA CATALANISTA, UN SEGMENT DE LA LLUITA ANTIFRANQUISTA QUE HA ESTAT ESTUDIAT DE FORMA DISPERSA O PARCIAL

XAVIER BERTRAL

Quadres d'una infància polonesa

XENIA DYAKONOVA

Mercuri a la boca és la primera novel·la de Wioletta Grzegorzewska (1974), poeta polonesa de prestigi que viu a Anglaterra i signa, fora del seu país, com a Wioletta Greg.

L'autora hi narra a pinzellades la seva infància a Hektary, un poble minúscul al sud de Polònia. Cadascun dels vint-i-quatre capítols de la novel·la, que ens arriba en la versió escrupolosa de Xavier Farré, explica una història que es pot llegir com un conte autònom, però tots comparteixen un ambient fosc, en què conviuen –amb una naturalitat absoluta– la pobresa, la violència i la mort, que ronda sordament la protagonista en

més d'una ocasió. Així, al capítol "La noia de les pintures", una tarda glaçada de desembre la Wioletta surt de l'escola i espera que la reculli el pare, però el bus amb què havia de venir no arriba mai. Llavors decideix tornar sola a casa, però rellisca pel camí, es dona un cop al clatell i es desmaia enmig d'una gran pila de neu. "De sobte, era a la plaça Roja amb una armilla i un mocador de color carmí. No sabia per què havia anat fins allí amb els avis i estava espantada enmig d'una multitud. La pudor de la femta dels cavalls i de la suor humana es barrejava amb l'olor de la cera

calenta. Allà al lluny hi havia algú que es balancejava a la forca com un parrac d'una tela humida. L'àvia plorava, es posava les mans a la cara i premia amb força una espelma a la mà." En despertar-se, s'adona que acaba de somiar el quadre *El matí de l'execució dels Streltsi* de Vassili Súrikov (1848-1916), un pintor rus de qui té un àlbum.

El somni l'havia fet entrar en aquest quadre impressionant, que recrea el resultat tètric de la rebel·lió d'un cos militar contra Pere el Gran el 1698. La crueltat i la varietat de mitjans amb què el tsar va castigar els rebels

MERCURI A LA BOCA
WIOLETTA GREG
RATA
TRADUCCIÓ DE XAVIER FARRÉ
216 PÀG. / 19,50 €

(a alguns els va fer l'honor de degollar-los personalment) està ben arrelada en l'imaginari rus, i el quadre de Súrikov, exposat a la Galeria Tretiakov de Moscou, és icònic. La descripció que en fa Wioletta Greg és precisa, tret d'un detall: no hi surt cap penjat. En sortia un a la primera versió del quadre, que Súrikov va ensenyar a l'amo de la galeria. Tretiakov li va dir, assenyalant la forca, que esborrés aquella "cosa fastigosa". El quadre havia de representar el matí del dia fatídic, el moment anterior a la mort dels Streltsi: només així seria dramàtic de debò. El pintor li va fer cas i el penjat va desaparèixer. Fins que un dia va emergir de nou de l'inconscient d'una noia polonesa, com de sota les capes de pintura. ♦♦